

Рецензія

доцента кафедри теорії і методики фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України, кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента Пальчук Марії Борисівни на дисертаційну роботу Се Чжімінь «Організаційно-методичні засади формування мотивації студентів до занять руховою активністю у фізичному вихованні в закладах вищої освіти КНР», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт (01 Освіта/Педагогіка)

Актуальність обраної теми. У Китайській Народній Республіці (КНР) фізична культура і спорт є дієвим механізмом підвищення загального рівня якості життя населення, зокрема студентської молоді. Урядом КНР розроблено та впроваджено ряд документів, які стосуються розвитку фізичної культури, фізичного виховання студентів, а також опубліковано оновлені вимоги до рівня фізичної підготовленості студентської молоді країни. Державна політика спрямована на розвиток спортивно активної та здорової особистості, яка була б фізично здатна до високопродуктивної праці.

Китайські дослідники слушно зауважують, що на сьогодні в закладах вищої освіти КНР не всі завдання фізичного виховання, які можна вирішувати в процесі навчання студентів, реалізуються ефективно. Не варто при цьому нівелювати вплив зовнішніх факторів, зокрема світової пандемії COVID, які внесли певні корективи в організацію процесу фізичного виховання студентської молоді, що спричинило зниження мотивації до занять фізичною культурою і спортом та вплинуло на рівень фізичної підготовленості юнаків і дівчат.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність ряду робіт з досліджуваної проблеми, проте дисертантом справедливо відмічено відсутність системного комплексного підходу до вивчення мотиваційних пріоритетів до занять фізичною культурою і спортом студентської молоді КНР та факторів, які впливають на її формування.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр. за темою

3.3. «Удосконалення системи педагогічного контролю фізичної підготовленості дітей, підлітків і молоді в закладах освіти» (номер державної реєстрації 0121U108938).

Роль автора, як співвиконавця, полягає в науковому обґрунтуванні організаційно-методичних засад формування мотивації студентів до занять руховою активністю в процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти КНР.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність отриманих результатів підтверджується достатньою кількістю обстежених (1855 осіб), алгоритмом організації педагогічного експерименту. Отримані дисертантом наукові положення та висновки підтвержені шляхом застосування широкого кола методів математичної статистики, що підтверджує їх обґрунтованість та достовірність. Результати дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, ґрунтуються на достатній кількості дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню комплексу інформативних методів, що відповідають поставленій меті та завданням.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що:

– уперше науково обґрунтовано організаційно-методичні засади формування мотивації до занять руховою активністю у фізичному вихованні студентів закладів вищої освіти КНР, які включають модель та умови її реалізації. Передумовами моделі визначено особистісно-орієнтовані, психолого-педагогічні та особливості культурного середовища КНР. Модель складається з таких компонентів: мета, завдання, форми, методи, засоби та критерії ефективності. Організаційно-методичні умови реалізації моделі формування мотивації до рухової активності студентів полягають у індивідуалізації, впровадженні нових форм рухової активності та інноваційних методів і форм організації занять, спрямованих на залучення та зацікавлення студентів, психологічній підтримці, інформуванні та просвіті. Ці умови інтегруються у чотири основні блоки: теоретичний, методичний, практичний та соціальний.

– уперше науково-обґрунтовано критерії ефективності організаційно-методичних засад формування мотивації студентів до рухової активності у фізичному вихованні в закладах вищої освіти КНР: інтелектуальний, мотиваційний, оптимізації рухової активності і здоров'я, соціальної інтеграції, інноваційного впливу;

– уперше визначено взаємозв'язок мотиваційного спрямування (досягнення успіху та острах невдач) та самооцінки фізичної підготовленості, способу життя, мотивації до рухової активності студентів КНР та визначено, що мотиваційна спрямованість китайських студентів на досягнення успіху залежить від статі, в той час як мотиваційна спрямованість на невдачу від статі не залежить, натомість, серед юнаків з переважанням тенденції спрямування мотивації на досягнення успіху відмічається знижена самооцінка фізичної підготовленості та рівня здоров'я порівняно з дівчатами;

– удосконалено особливості впровадження інтерактивних методів щодо формування мотивації студентів до занять руховою активністю в процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти КНР, а саме: групові дискусії, проекти здоров'я, рольові ігри, віртуальні екскурсії, віртуальні тренажери, квести;

– дістала подальшого розвитку інформація про фактори впливу на формування мотивації студентської молоді до занять руховою активністю у фізичному вихованні. Стимулюючими факторами визначено: аксіологічний фактор здоров'я та самопочуття, фактор орієнтації на здоровий спосіб життя, соціокультурний фактор, фактор образу фізично культурної людини, комунікативний фактор, фактор врахування інтересів китайських студентів до рухової активності, соціальний фактор; лімітуючими – рівень теоретичних знань у сфері фізичної культури і спорту, мотиви щодо відвідування занять з фізичного виховання, низька самооцінка фізичної підготовленості та стану здоров'я, спрямованість мотивації та психоемоційний стан;

– доповнено дані та розширено інформацію про відмінності мотиваційних пріоритетів китайських студентів у спонуканнях до відвідування занять з

фізичного виховання у закладах вищої освіти КНР, виборі видів рухової активності, психоемоційного стану, самооцінки фізичного розвитку і стану здоров'я та особливості організації освітнього процесу з фізичного виховання студентів КНР.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у можливості використання результатів дослідження та рекомендованої моделі для розробки нових програм та методик з фізичного виховання студентської молоді КНР, що відповідають потребам та особливостям китайських студентів; підготовки кваліфікованих викладачів фізичного виховання, здатних ефективно мотивувати китайських студентів до занять руховою активністю; розробки рекомендацій щодо вдосконалення державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Сформульовані в дисертації висновки і пропозиції впроваджено в освітній процес здобувачів вищої освіти Національного університету фізичного виховання і спорту України під час проведення лекційних занять із здобувачами другого (магістерського рівня) вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (спеціалізація «Фізичне виховання») в рамках дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання в закладах вищої освіти»; в освітній процес здобувачів вищої освіти університету Січань КНР під час проведення практичних занять зі студентами першого та другого курсів; в освітній процес кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту Університету Григорія Сковороди під час проведення практичних занять із студентами третього курсу в рамках дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання», що підтверджено відповідними актами впровадження.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Структура та зміст роботи (анотація, зміст, перелік умовних позначень, вступ, п'ять розділів та висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки) представлені відповідно до актуальних вимог. Загальний обсяг дисертації викладено на 268 сторінках, а список використаних джерел складається зі 165

найменувань. Цифровий матеріал дисертації ілюстровано 20 рисунками та 41 таблицею.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження та окреслено ступінь розробленості окремих його аспектів; висвітлено зв'язок роботи з науковими планами, темами; визначено мету та завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість роботи, наведено дані про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів, подано інформацію про публікації, структуру роботи.

У першому розділі **«Сучасний стан дослідження проблеми мотивації студентської молоді КНР до занять руховою активністю»** систематизовано дані наукової літератури щодо особливостей фізичного виховання студентів КНР, здійснено аналіз мотиваційних теорій у фізичному вихованні, визначено проблемне поле формування мотивації студентської молоді КНР до занять руховою активністю.

Аналіз фахової літератури з проблеми дослідження дозволив дисертанту встановити, що аксіологічний вимір фізичної культури як соціального явища в новій освітній парадигмі в КНР є надзвичайно важливим аспектом, адже цінності та цілі фізичної культури розглядаються з погляду їх впливу на розвиток студентської молоді. Рухова активність та спорт є не лише засобом покращення фізичного здоров'я, а й засобом формування моральних цінностей, психологічної стійкості та соціальної взаємодії студентів.

На основі аналізу наукової літератури дисертант зробив висновок про те, що складність дослідження мотивації студентів Китаю до рухової активності пов'язана із наявністю значної кількості факторів, які впливають на її формування. Відтак, вивчення впливу традиційної культури, соціального середовища, освітніх стратегій та сучасних технологій є ключовим для ефективного формування мотивації студентів до занять руховою активністю.

Грунтовний аналіз фахової літератури дозволив сформулювати мету роботи – науково обґрунтувати організаційно-методичні засади (модель та умови

реалізації) формування мотивації студентів до занять руховою активністю в процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти КНР.

Другий розділ **«Методи та організація дослідження»** присвячено опису методів дослідження та організації дослідження. Використані у роботі методи дослідження забезпечують можливість всебічного вирішення досліджуваної проблеми, відповідають меті та завданням, об'єкту і предмету дослідження.

Для реалізації визначених у роботі завдань, дисертантом використано комплекс сучасних методів дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури і документальних матеріалів, антропометричні методи дослідження, фізіологічні методи дослідження, соціологічні методи дослідження, педагогічні методи дослідження (педагогічне спостереження, педагогічне тестування, педагогічний експеримент), психолого-діагностичні методи дослідження, методи математичної статистики.

У третьому розділі **«Характеристика рухової активності, відповідної мотивації та взаємозв'язку їхніх компонентів у студентів закладів вищої освіти КНР»** представлено дані щодо особливостей рухової активності та фізичної підготовленості студентів КНР, особливостей психоемоційного стану студентів КНР в умовах повсякденної діяльності, здійснено аналіз особливостей фізичного розвитку та фізичної підготовленості студентів КНР залежно від статі, подано інформацію щодо спрямування мотивації (прагнення до успіху та острах невдач) студентської молоді КНР, а також визначено взаємозв'язок структурних компонентів рухової активності та мотивації студентської молоді КНР.

Встановлено, що серед студентів КНР, яких було залучено до дослідження 88,4 % займаються руховою активністю. Пріоритетними видами рухової активності серед студентської молоді КНР є: бадмінтон (юнаки – 52,4 %, дівчата – 54,9 %), різні види фітнесу (юнаки – 43,52 %, дівчата – 44,9 %), баскетбол (юнаки – 38,30 %, дівчата – 36,21 %). Дисертантом встановлено, що мотивація до відвідування занять з фізичного виховання серед студентів КНР не залежить від їх статі. Головною метою є підвищення рівня фізичної підготовленості (юнаки –

70-71%, дівчата – 72-74 %), загальний інтерес до ЗСЖ (юнаки – 61-65 %, дівчата – 62-67 %), активний відпочинок та розваги (юнаки – 55-56 %, дівчата – 55-57%).

Серед причин, які перешкоджають китайським студентам займатися руховою активністю найбільш вагомими є нестача часу для рухової активності, відсутність спортивних секцій, які відповідають їхнім інтересам. Окрім вищезазначених, виявлено й інші причини низької рухової активності, зокрема відсутність мотивації та негативний досвід у минулому.

Серед ціннісних якостей, які, на думку китайських студентів, визначають фізичну культуру людини, перше місце посідають «Заняття спортом» (53 бали), друге – «Гармонійність духовного і фізичного розвитку» (62 бали), третє – «Отримання вищої фізкультурної освіти» (68 балів).

Серед факторів ЗСЖ, яких дотримуються китайські студенти протягом тижня, рухова активність знаходиться на останньому місці. Серед студентів КНР лише 16,2 % вказали, що рухова активність є одним з головних факторів ЗСЖ.

Дослідження показало, що більшості студентів КНР притаманний недостатній рівень фізичної підготовленості (50 % юнаків та 52 % дівчат). Дисертантом виявлено закономірності у фізичному розвитку та фізичній підготовленості студентів КНР залежно від статі: маса тіла та ІМТ є ключовими факторами, що визначають їхній фізичний розвиток та фізичну підготовленість.

У роботі представлено дані факторного аналізу структурних компонентів, які визначають фізичний стан, рухову активність та мотиваційні пріоритети серед студентської молоді КНР. Визначено основні фактори, які впливають на рухову активність та мотивацію до рухової активності серед китайських студентів.

У четвертому розділі **«Обґрунтування моделі формування мотивації студентів до рухової активності в процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти КНР та організаційно-методичних умов її реалізації»** на основі результатів дослідження сформовано ряд факторів, які лімітують формування мотивації до рухової активності студентської молоді КНР, а саме: рівень теоретичних знань у сфері фізичної культури і спорту, мотиви щодо відвідування

занять з фізичного виховання, низька самооцінка фізичної підготовленості та стану здоров'я, спрямованість мотивації та психоемоційний стан.

На основі ряду вимог (ефективність, лояльність, доступність, належна етика, системність, адаптивність та інноваційність) та передумов (особистісно-орієнтовані, психолого-педагогічні та особливості культурного середовища КНР) дисертантом розроблено модель формування мотивації до занять руховою активністю студентів в процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти КНР, структура якої включає мету, завдання, форми, методи, засоби та критерії ефективності. Метою моделі є забезпечення сталого і глибокого інтересу китайських студентів до рухової активності. Визначено організаційно-методичні умови реалізації моделі формування мотивації до рухової активності студентів, серед яких: індивідуалізація (розробка індивідуальних планів тренувань з урахуванням рівня фізичної підготовки, стану здоров'я, інтересів та цілей кожного студента); інноваційні методи (використання інтерактивних технологій, таких як віртуальна та доповнена реальність, онлайн-ігри для стимулювання рухової активності та навчання; застосування інноваційних методик фізичного виховання з урахуванням сучасних тенденцій та вподобань молоді); впровадження нових форм рухової активності; психологічна підтримка (включення елементів релаксації та психоемоційної підтримки в процес фізичного виховання); інформування та просвіта (організація інформаційних заходів та лекцій, спрямованих на підвищення усвідомленості студентів щодо позитивного впливу рухової активності на організм людини; використання різноманітних інформаційних каналів, таких як друковані та електронні ЗМІ, соціальні мережі, для поширення інформації про користь рухової активності; залучення до просвітницької роботи відомих спортсменів, тренерів, лікарів та інших авторитетних осіб); релаксаційні практики (розвиток релаксаційних та медитативних практик, включення елементів релаксації в заняття з фізичного виховання).

Ефективність впровадження моделі формування мотивації студентів до рухової активності в процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти КНР

та організаційно-методичних умов її реалізації підтверджена підвищенням рівня теоретичних знань студентів з питань впливу рухової активності на організм людини (інтелектуальний критерій), зміною спонукань китайських студентів до занять руховою активністю, їхніх пріоритетів у проведенні дозвілля, мотивів щодо відвідування занять з фізичного виховання у закладі вищої освіти (мотиваційний критерій), зміною показників розвитку рухових якостей, зокрема витривалості, швидкості, вибухової сили у юнаків та витривалості, швидкості, гнучкості та сили у дівчат (критерій оптимізації рухової активності і здоров'я), покращенням комунікативних навичок китайських студентів, їхньої взаємодії поза заняттями, взаємозв'язку рухової активності та комунікацій і соціальних зв'язків у студентському середовищі КНР (критерій соціальної інтеграції).

Дисертант дійшов висновку про те, що впровадження моделі формування мотивації до рухової активності студентів в процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти КНР не лише підвищило рівень рухової активності китайських студентів, але й сприятливо вплинуло на їхнє загальне самопочуття, психоемоційний стан, сприяючи позитивній трансформації у сприйнятті власного фізичного стану та формуванню мотивації до рухової активності.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну і теоретичну значущість, висвітлено дискусійні питання. Отримано наукові дані трьох рівнів новизни: ті, які набули подальшого розвитку, підтвердили і доповнили наявні наукові розробки та абсолютно нові.

Представлені у п'ятому розділі дані свідчать про вміння дисертанта аналізувати, порівнювати та критично оцінювати власні наукові результати з даними, вже наявними у джерелах фахової літератури.

Сформульовані у роботі **висновки** узгоджуються з даними, наведеними в основних розділах роботи та свідчать про високий рівень виконання поставлених завдань і досягнення мети роботи.

Зміст дисертації викладено послідовно. Дисертація орфографічно та стилістично витримана на належному рівні. Застосована в роботі наукова

термінологія є загально визнаною, стиль викладення результатів теоретичних і практичних досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття.

Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. За матеріалами дисертації опубліковано 9 наукових публікацій: 7 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України; 2 публікації апробаційного характеру. В опублікованих наукових роботах здобувач брав безпосередню участь у визначенні мети та завдань дослідження, обґрунтуванні етапів його проведення, аналізі отриманих результатів.

Матеріали дисертаційного досліджування було оприлюднено у доповідях на XIV, XV Міжнародних конференціях молодих учених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2021, 2022), Міжнародній науково-практичній конференції «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії» (Дніпро, 2022, 2023), VII Міжнародної конференції «Сталий розвиток та спадщина в спорті: виклики та перспективи» (Київ, 2023), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми фізичного виховання різних груп населення» (Київ, 2024), науково-практичних конференціях та круглих столах кафедри теорії і методики фізичного виховання (2021–2023).

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

1. В актуальності роботи дисертант зазначає, що вченими КНР досліджувались питання, які стосуються формування мотивації студентів до занять руховою активністю засобами фізичного виховання. Варто було б більш детально представити інформацію щодо досліджуваних аспектів проблеми та шляхів її вирішення.

2. У підрозділі 4.2 «Організаційно-методичні умови реалізації моделі формування мотивації студентів до занять руховою активністю в процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти КНР» дисертант посилається на

класифікацію методів, запропоновану С. І. Присяжнюком. Проте, на нашу думку, доцільно було б використати більш сучасні класифікації.

В рамках наукової дискусії хотілося б отримати відповіді на наступні запитання:

1. Чи пов'язана Ваша професійна діяльність з темою дисертаційного дослідження?

2. Яким чином відбувається оцінка фізичної підготовленості студентів Китаю? Охарактеризуйте більш детально алгоритм її здійснення.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Се Чжімін'я «Організаційно-методичні засади формування мотивації студентів до занять руховою активністю у фізичному вихованні в закладах вищої освіти КНР» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом до формування мотивації студентської молоді до занять руховою активністю у закладах вищої освіти КНР і практичною цінністю, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Се Чжімін'я заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент

доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Марія ПАЛЬЧУК

Вчений секретар Національного університету фізичного виховання і спорту України

Галина МАЩЕРЕНКОВА